

Notitie - afwegingskader zonnepanelen binnenstad

CDA Hattem – 24 oktober 2022

Inleiding

De gemeente Hattem wil haar bijdrage leveren aan de energietransitie. In 2050 wil de gemeente energieneutraal zijn.¹ Conform het beleidskader Hernieuwbare Energie, vastgesteld op 29 juni 2020, moet het opwekken van duurzame energie via zonnepanelen een belangrijk onderdeel van de energiemix van Hattem in 2050 gaan vormen.² Om de energiedoelen voor 2050 te kunnen bereiken, is het plaatsen van (veel) meer zonnepanelen noodzakelijk.

In de verkiezingsprogramma's van de verschillende raadsfracties voor de periode 2022-2026 komt een brede steun voor 'zon op dak' naar voren. Het bestuursakkoord 2022-2026 bevat ook een duidelijke intentie om het plaatsen van meer zonnepanelen op daken mogelijk te maken.³

Probleemstelling

Op 31 januari 2022 heeft de gemeenteraad van Hattem de Erfgoedverordening Hattem 2022 vastgesteld.⁴ Bij de behandeling van het raadsbesluit hiertoe is het college gevraagd te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor het plaatsen van zonnepanelen en zonnedakpannen in de historische binnenstad van Hattem. In de erfgoedverordening is hierover geen afwegingskader of andere regeling opgenomen.

Gebleken is dat tal van binnenstadsbewoners plannen hebben voor het verduurzamen van hun woning. Deze inwoners willen daarom graag op korte termijn duidelijkheid van de gemeente over het toetsingskader voor zon op binnenstaddaken. Er zijn gemeenten met een historische binnenstad die al een dergelijk kader hebben, zoals bijvoorbeeld Doesburg en Kampen. Op vragen van de raadsfracties van CDA en Partij van de Arbeid begin dit jaar gaf het college aan bezig te zijn met het opstellen van een regeling die het mogelijk moet maken om zonnepanelen te leggen op binnenstaddaken die niet zichtbaar zijn vanaf de straat.⁵ Hierbij zou het de bedoeling zijn om dit vergunningsvrij mogelijk te maken, zodat geen leges betaald hoeven te worden.⁶ Hier is echter na een halfjaar nog geen vervolg op gekomen.

Inmiddels is er zoals genoemd een nieuw bestuursakkoord, waarin de intentie is uitgesproken om meer zonnepanelen op daken mogelijk te maken. Hierin wordt echter niet gesproken over de mogelijkheid voor het plaatsen van zonnepanelen op binnenstaddaken. Over een regeling die hiervoor zou moeten worden opgesteld is momenteel nog niets duidelijk. Er is dus geen gemeentelijk kader voor het plaatsen van zonnepanelen in de binnenstad, terwijl hiervoor wel een behoefte van binnenstadsbewoners bestaat en er breed politiek draagvlak is. Daarbij speelt ook de actuele situatie

¹ Gemeente Hattem (2022). Ambitie duurzaamheid:

https://www.hattem.nl/Onderwerpen/Duurzaamheid/Ambitie_duurzaamheid.

² Gemeente Hattem (2020). Beleidskader hernieuwbare energie, p. 4.

³ Gemeente Hattem (2022). Bestuursakkoord 2022-2026, p. 4.

⁴ Gemeente Hattem (2022). Erfgoedverordening Hattem 2022: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2022-48817.html>.

⁵ Gemeente Hattem (2022). Schriftelijke vragen PvdA zonnepanelen binnenstad:

<https://hattem.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item//548e6490-5be8-4658-bf15-3c5fdf996030>.

⁶ De Hattermer (2022). Zon op het binnenstad dak, d.d. 17 maart 2022:

<https://www.dehattermer.nl/nieuws/algemeen/253971/zon-op-het-binnenstad-dak>.

omtrent de energiecrisis. Om hun energierekening te kunnen verlagen moeten ook binnenstadbewoners de mogelijkheid krijgen om zonnepanelen op het dak te leggen, binnen de kaders van het beschermd stadsgezicht. Reden voor het CDA Hattem om het initiatief te nemen om de kaders voor een dergelijke regeling te formuleren.

Beoogde maatschappelijke effecten

Het beoogde maatschappelijk effect van dit voorstel is het mogelijk maken van de plaatsing van zonnepanelen en zonnedakpannen in de binnenstad, binnen de kaders van het beschermd stadsgezicht, zodat op deze manier een bijdrage kan worden geleverd aan het bereiken van een energieneutraal Hattem in 2050 en de energielasten van inwoners kunnen worden verlaagd.

Het aanvragen van een omgevingsvergunning voor zonnepanelen op binnenstaddaken moet wat het CDA Hattem betreft legesvrij zijn, conform de praktijk dat inwoners elders in Hattem ook geen leges betalen voor het aanvragen van een omgevingsvergunning.

Wijze van aanpak/oplossingsrichting

Zonnepanelen in relatie tot beschermd stadsgezicht

De binnenstad van Hattem is een van rijkswege aangewezen beschermd stadsgezicht.⁷ In de binnenstad bevinden zich verschillende rijks- en gemeentelijke monumenten. Zowel de binnenstad als geheel, als verschillende gebouwen in de binnenstad, kennen dus een beschermd status. Wil de gemeente het plaatsen van zonnepanelen mogelijk maken, is het dus nodig om hier een zorgvuldige regeling voor in te richten.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft in 2020 een advieslijn geschreven voor het mogelijk maken van zonnepanelen op erfgoed.⁸ In de advieslijn worden verschillende kaders meegegeven voor het plaatsen van zonnepanelen op monumenten, zoals de voorwaarden die gesteld kunnen worden bij het beoordelen van vergunningaanvragen voor het plaatsen van zonnepanelen.

Samengevat gaat de advieslijn uit van een drietal uitgangspunten:

- Bij rijksmonumenten wordt positief geadviseerd over pv-panelen die *uit het zicht* liggen, geen aantasting vormen van waardevolle onderdelen en zorgvuldig op het dak worden aangebracht;
- Op plaatsen waar PV-systemen *in het zicht* worden voorgesteld, is voortaan niet langer zichtbaarheid het beslissende criterium, maar de mate waarin het beeld van het monument en zijn omgeving wordt verstoord. Daardoor kan vaker positief geadviseerd worden over PV-systemen die zichtbaar zijn vanaf publiek toegankelijk gebied, als er op of bij het monument geen andere mogelijkheden zijn;
- Een van de voorwaarden voor een positief advies voor PV-systemen in het zicht is een *zorgvuldig afgewogen ontwerp*. Er zal ook geen sprake mogen zijn van een ernstige visuele verstoring. Voor bijzondere daken, voor monumenten in beschermd stads- en dorpsgezichten, historische buitenplaatsen en complexen gelden specifieke uitgangspunten. De mogelijkheden voor PV-panelen zijn daar beperkter.

⁷ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (2022). Documenten behorend bij aanwijzing beschermd stadsgezicht Hattem: https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Beschermde_Gezichten/BG1392/.

⁸ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (2020). Advieslijn Standpunt Zonnepanelen op rijksmonumenten, d.d. 27 mei 2020: <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2020/01/01/advieslijn-zonnepanelen-op-rijksmonumenten#:~:text=De%20Rijksdienst%20voor%20het%20Cultureel,de%20verduurzaming%20van%20hun%20monument.>

Voor Hattem is het volgens de Rijksdienst dus vooral van belang dat er sprake is van zonnepanelen *uit het zicht*, waarbij het monument niet wordt aangetast en er sprake is van een zorgvuldig ontwerp dat voldoet aan de voorwaarden voor een positief advies van de Rijksdienst over het plaatsen van zonnepanelen.

Toepassing van kaders van elders voor Hattem

De gemeenten Kampen en Doesburg hebben elk een beleidskader geformuleerd voor het plaatsen van zonnepanelen in de binnenstad. De complete beleidskaders zijn opgenomen in de bijlage. De beleidskaders van Kampen en Doesburg hebben betrekking op een vergelijkbare situatie als die in Hattem: een historische binnenstad dat als beschermd stadsgezicht is aangemerkt. Daarom kunnen de uitgangspunten die in deze beleidskaders naar voren komen ook van toepassing voor Hattem zijn. Het gaat hierbij om uitgangspunten over esthetiek en historiciteit, het zicht op zonnepanelen, de vorm en omvang van de zonnepanelen in relatie tot het onderliggende dak en het niet aantasten van monumenten of historische gebouwen. Wat het CDA Hattem betreft hoeft het wiel niet opnieuw te worden uitgevonden, maar kunnen de kaders van elders met minieme wijzigingen worden vertaald naar de Hattemse situatie.

In beide beleidskaders komen de elementen die de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed benadrukt terug: plaatsing uit het zicht, zonder aantasting van het monument en volgens een zorgvuldig ontwerp. De kaders voor de gemeente Doesburg zijn echter uitgebreider en specifieker (en bieden dus minder mogelijkheid voor interpretatie), en naar mening van de CDA-fractie zijn deze daardoor beter toepasbaar op de relatief kleine binnenstad van Hattem. Daarom heeft het CDA een afwegingskader geformuleerd conform het model-Doesburg. Deze is opgenomen in de bijlage. Waar de kaders van Doesburg betrekking hebben op specifieke Doesburgse situaties, zijn deze aangepast naar de Hattemse situatie. Het gaat hier met name om de kaders ten aanzien van het bekkingsbeeld van de binnenstad. Deze is in Hattem anders dan in Doesburg.

Betrokkenheid inwoners

Het is belangrijk om inwoners, met name inwoners in de binnenstad, actief te informeren over het voornemen om een nieuw beleidskader voor zonnepanelen in de binnenstad vast te stellen. Voorgesteld wordt om inwoners vooraf aan de bespreking in de raad uit te nodigen om aan te schuiven bij deze bespreking. Tevens wordt voorgesteld om inwoners bij behandeling van de nieuwe beleidsnotitie in de vergaderingen van de raadscommissie en raad vooraf uit te nodigen om deel te nemen aan de beraadslagingen. Daarnaast wordt voorgesteld om bij inwerkingtreding van het beleidskader inwoners te informeren.

Beleidskader gemeente

De totstandkoming van dit document is in september 2022 gestart. Bij de commissievergadering Algemene en Ruimtelijke Zaken op 10 oktober 2022 heeft de portefeuillehouder aangegeven dat het college binnen enkele weken met een voorstel naar de raad komt om een beleidskader voor zonnepanelen in de binnenstad vast te stellen. Het CDA Hattem zal dit document bij de behandeling in de betreffende commissie- en raadsvergadering gebruiken als toetsingskader voor dit voorstel van het college.

Namens het CDA Hattem,

Robert Klaassen

24 oktober 2022

Bijlage 1: afwegingskader zonnepanelen binnenstad Hattem

Inleiding

Op 31 januari 2022 heeft de gemeenteraad van Hattem de Erfgoedverordening Hattem 2022 vastgesteld. Bij de behandeling van het raadsbesluit hiertoe is het college gevraagd te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor het plaatsen van zonnepanelen en zonnedakpannen in de historische binnenstad van Hattem. Gebleken is dat tal van binnenstadsbewoners plannen hebben voor het verduurzamen van hun woning. In de erfgoedverordening is hierover geen afwegingskader of andere regeling opgenomen.

De binnenstad van Hattem is een van rijkswege aangewezen beschermd stadsgezicht. In de binnenstad bevinden zich verschillende rijks- en gemeentelijke monumenten. Zowel de binnenstad als geheel, als verschillende gebouwen in de binnenstad, kennen dus een beschermde status. Wil de gemeente het plaatsen van zonnepanelen mogelijk maken, is het dus nodig om hier een zorgvuldige regeling voor in te richten. Er zijn gemeenten met een historische binnenstad die al een dergelijk kader hebben, zoals bijvoorbeeld Doesburg en Kampen. Geïnspireerd door deze notities is dit afwegingskader opgesteld, dat het mogelijk maakt om de plaatsing van zonnepanelen binnen de kaders van het beschermd stadsgezicht mogelijk te maken. Op deze manier kan een bijdrage worden geleverd aan het bereiken van een energieneutraal Hattem in 2050 en kunnen de energielasten van inwoners worden verlaagd.

Dit afwegingskader bestaat uit vier onderdelen: algemene uitgangspunten; uitgangspunten voor plaatsing, compositie en kleurstelling; specifieke uitgangspunten bij monumenten; en bepalingen omtrent vooroverleg en indieningsvereisten voor initiatieven.

A. Algemene uitgangspunten

Hattem is een unieke Hanzestad aan de IJssel met een karakteristieke binnenstad. Het dakenlandschap van de historische bebouwing is waardevol en maakt expliciet onderdeel uit van de beschermde en monumentale waarden. De historische daken zijn ook vaak kwetsbaar. Een zorgvuldige omgang in zowel esthetische als fysieke zin is van belang. Bij een plan voor het plaatsen van zonnepanelen en zonnecollectoren zal ook met het nieuwe beleid worden gekeken of de beschermde waarden niet onevenredig worden verstoord of aangetast. Het gaat daarbij om:

- a. Behoud van historische materialen en constructies bij rijks- en gemeentelijke monumenten.
 - i. De gedachte is dat de aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde gezichten van tijdelijke aard is. Ingrepen moeten daarom reversibel zijn. Als de panelen te zijner tijd worden verwijderd, moeten de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar worden.
- b. Behoud van cultuurhistorische en visueel esthetische waarden van het stadsgezicht, zoals deze zichtbaar zijn vanaf openbaar gebied.
 - i. Het gaat hier om de zichtbaarheid vanaf de grond. Het bekappingsbeeld is beperkt zichtbaar vanaf de grond. Vanaf de grond zijn vooral de dakschilden en dakvlakken evenwijdig aan de straat zichtbaar en zijdakvlakken van panden die niet aan weerszijde zijn ingesloten door panden met een vergelijkbare hoogte (zie afbeelding)
 - ii. Bij het stadssilhouet gaat het daarnaast om grotere zichtafstanden waarop 'details' als zonnepanelen minder zichtbaar zijn. De Grote of Andreaskerk, Gasthuiskerk, Molen De Fortuin en Dijkpoort vormen een uitzondering. Deze monumenten zijn kenmerkend voor het stadssilhouet vanaf de Geldersedijk en Hoenwaardseweg en

met name de Grote of Andreaskerk domineert vanaf menige locatie het historische stads- en straatbeeld.

- iii. Bij het plaatsen van zonnepanelen blijft het een aanbeveling om eerst het gas- en energieverbruik zoveel mogelijk te verlagen met alle mogelijke maatregelen die (indien van toepassing) ook geschikt zijn voor het monument en vervolgens op zoek te gaan naar een locatie die niet te zien is vanaf openbaar toegankelijk gebied.
- iv. Als er geen geschikte alternatieve installatie of locatie bestaat met minder gevolgen voor de cultuurhistorische-ruimtelijke waarden, dan mogen zonnepanelen zichtbaar zijn, mits het beeld van het beschermde stadsgezicht niet onevenredig wordt verstoord en mits de verwachte opbrengst in verhouding staat tot de mate van aantasting van het stadsgezicht. Hiermee wordt bedoeld dat de geringe opbrengst van een enkel of een paar panelen niet in verhouding staat tot de aantasting die daarmee plaatsvindt van het dakenlandschap en daarom niet wenselijk is. Geadviseerd wordt om uit te gaan van minimaal vier panelen.
- v. Omdat elk pand en elke locatie anders is, vraagt dit in principe om maatwerk. Er kunnen daarom geen concrete criteria worden opgesteld voor zonnepanelen in zicht vanaf openbaar toegankelijk gebied waarvan men bij hantering zeker kan zijn van een vergunning.

B. Uitgangspunten voor plaatsing, compositie en kleurstelling

- a. De zonnepanelen mogen geen aantasting betekenen van de waardevolle karakteristieken van het betreffende pand.
- b. Per dakvlak één soort panelen toepassen en allemaal in dezelfde richting plaatsen.
- c. De panelen clusteren tot één rechthoekig vlak of strook bij kleinere daken of tot enkele rechthoekige vlakken of stroken bij grotere dakvlakken of bij woningbouwblokken. De vlakken of stroken zijn dan systematisch geplaatst in een patroon t.o.v. elkaar, de dakranden en andere elementen in het dak.
- d. Op zijdakvlakken enkele rijen met dakpannen in zicht houden vanaf de voorgevelrooilijn (richtlijn minimaal 1 meter).
- e. Bij schildkappen onder (de verticale projectie van) de nok plaatsen.
- f. Bij voorkeur minimaal 1 pan onder de nokpan plaatsen.
- g. Panelen worden geplaatst onder dezelfde hellingshoek als het dakvlak.
- h. Op een plat dak, plaatsen op minimaal 50 centimeter vanaf de rand. De exacte afstand hangt van de hoogte en hellingshoek van de panelen en (indien van toepassing) de hoogte van de dakrand.
- i. De kleur van de panelen komt overeen met de kleur van het dakvlak; matzwart op donkere daken en roestbruin op rode daken.
- j. De panelen hebben geen rasterpatroon, lichte randen of lichte accenten en zijn gematteerd uitgevoerd (weinig tot geen reflectie).
- k. Wanneer PV-panelen en zonnecollectoren worden gecombineerd, dan collectoren uit het zicht onder de dakbedekking plaatsen zoals bijvoorbeeld het Q-roof systeem.

C. Specifieke uitgangspunten bij monumenten

- a. De zonnepanelen mogen geen (wezenlijke) aantasting betekenen van de waardevolle karakteristieken van het betreffende pand. Dit vraagt om maatwerk.

- b. De installatie wordt zodanig gemonteerd dat zo min mogelijk niet-reversibele schade aan historisch materiaal ontstaat. De aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde gezichten is namelijk van tijdelijke aard. Als ingrepen reversibel zijn, worden de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar als de panelen te zijner tijd worden verwijderd.
- c. Uit cultuurhistorisch oogpunt waardevolle materialen en detailleringen blijven behouden. (uitgaande van het gegeven dat zonnepanelen op termijn worden verwijderd weegt behoud van historisch materiaal zwaarder dan de esthetiek)
- d. Op daken met een bijzondere vorm of afwerking is het plaatsen van zonnepanelen in principe ongewenst. Dit betreft bijvoorbeeld ronde, spitse of veelhoekige daken, daken met een bijzonder decoratief patroon of daken van bijzondere materialen, zoals zeldzame dakpannen, sommige leien daken, de meeste daken van riet, koper, zink of lood.

D. Vooroverleg en indieningsvereisten

Alvorens een omgevingsvergunning aan te vragen voor het plaatsen van zonnepanelen wordt geadviseerd om eerst een vooroverleg in te dienen. Het aanvragen van een omgevingsvergunning voor het leggen van zonnepanelen op binnenstaddaken is legesvrij, conform de praktijk dat inwoners elders in Hattem ook geen leges betalen voor het aanvragen van een omgevingsvergunning.

Om de impact van het plaatsen van zonnepanelen op het stadsgezicht te kunnen beoordelen is het van belang om bij de aanvraag enkele foto's aan te leveren vanaf openbaar toegankelijk gebied, op ooghoogte. Het gaat hierbij om het beeld zoals door een ieder kan worden ervaren vanaf openbaar toegankelijk gebied. Vraag uw leverancier van de zonnepanelen vervolgens of het mogelijk is om naast de gebruikelijke offerte met het legplan en de productinformatie (type, kleur, etc.) om de gewenste panelen (het legplan) in de foto aan te geven (fotomontage) voor zover de zonnepanelen natuurlijk zichtbaar zullen zijn. Indien dit voldoende inzicht biedt kunnen bouwkundige tekeningen achterwege blijven.

Bij plaatsing van panelen op een plat dak zijn aanvullende gegevens nodig over de hellingshoek waaronder de panelen gelegd worden ten opzichte van het platte dak om te kunnen bepalen of en hoever de panelen boven de dakrand uitsteken en zichtbaar zijn vanaf openbaar toegankelijk gebied. Over het algemeen volstaat het om deze gegevens schriftelijk aan te leveren.

Bij het plaatsen van zonnepanelen op een monument wordt gevraagd om aan te geven hoe de panelen worden gemonteerd. Bij uitzondering blijft de mogelijkheid bestaan dat extra gegevens nodig zijn om de aanvraag te kunnen beoordelen in relatie tot de monumentale waarden en de waarde van het beschermde stadsgezicht.

Bijlage 2: gemeentelijke kaders Kampen en Doesburg voor zonnepanelen in de binnenstad

Kaders gemeente Kampen

In de gemeente Kampen zijn de kaders voor het plaatsen van zonnepanelen op binnenstaddaken vastgesteld door middel van een tussentijdse wijziging/amending van de gemeentelijke welstandsnota. De gemeenteraad van Kampen heeft hier op 2 september 2021 een besluit over genomen. Met deze wijziging is de volgende passage over zonnepanelen aan de welstandsnota toegevoegd:⁹

“Algemeen

Zonnepanelen worden geaccepteerd in het beschermd stadsgezicht en op monumenten, als er geen (wezenlijke) aantasting van het waardevolle dakenlandschap plaatsvindt en de invloed op de openbare ruimte beperkt blijft. Er is altijd sprake van maatwerk.

Uitgangspunten:

- *Zonnepanelen vormen geen onevenredige visuele verstoring van het karakteristieke dakenlandschap;*
- *Zonnepanelen zijn ondergeschikt aan het bebouwingsbeeld;*
- *Zonnepanelen leveren bij monumentale panden geen onherstelbare fysieke schade op aan het pand;*
- *Zonnepanelen op hellende daken zijn vanaf de achtergevel naar voren geordend en beperkt zichtbaar vanaf de openbare ruimte. Als richtlijn wordt aangehouden een afstand van drie meter tot de voorgevel;*
- *Zonnepanelen op hellende daken liggen binnen het dakvlak;*
- *De panelen worden staand of liggend geplaatst per dakvlak, in aaneengesloten vlakken, in eenvoudige geometrische vormen (rechthoek/vierkant/strook), uitgevoerd in donkere matte kleurstelling (zonder rand en zwart of in de kleur van de dakpannen);*
- *Zonnepanelen op platte daken (van hoofd- en bijgebouwen) zijn toegestaan wanneer ze niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte;*
- *Bij niet-historische panden vanaf jaren '70 (herstructurering) en nieuwbouw gelden in principe bovenstaande uitgangspunten. Er wordt een uitzondering gemaakt voor de plaatsing van de panelen: die zijn ook toegestaan op het voordakvlak. Bij nieuwbouw zijn zonnepanelen toegestaan bij volledige integratie in het dakvlak, waarbij de zonnepanelen visueel een geheel vormen met de dakbedekking.”*

Kaders gemeente Doesburg

De gemeenteraad van Doesburg heeft in zijn vergadering van 30 september 2021 een beleidsnotitie voor het plaatsen van zonnepanelen in de binnenstad vastgesteld.¹⁰ Als onderbouwing voor dit beleidskader is onderzoek uitgevoerd naar de wettelijke kaders en de technische mogelijkheden voor het plaatsen van zonnepanelen op binnenstaddaken. Daarnaast is een enquête uitgevoerd onder

⁹ Gemeente Kampen (2021). Wijziging Welstandsnota gemeente Kampen (zonnepanelen binnen beschermd stadsgezicht): <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/gmb-2021-317293.html>.

¹⁰ Gemeente Doesburg (2021). Verruimende mogelijkheden voor het plaatsen van zonnepanelen en -collectoren op daken binnen het beschermde stadsgezicht van Doesburg: <https://www.doesburg.nl/verruimende-mogelijkheden-voor-het-plaatsen-van-zonnepanelen-en-collectoren-op-daken-binnen-het->

bewoners van de binnenstad om inzicht te krijgen in de behoeften van inwoners om zonnepanelen op binnenstaddaken te plaatsen. Hieruit is naar voren gekomen dat een ruime meerderheid hier behoefte aan heeft. Inwoners gaven hierbij wel aan dat bij het plaatsen van zonnepanelen een zorgvuldige afweging moet worden gemaakt tussen duurzaamheid en de bescherming van het (historische) stadsgezicht.¹¹

In de beleidsnotitie van de gemeente Doesburg is een uitgebreid kader opgenomen voor de verschillende afwegingen die gemaakt worden bij plaatsing van zonnepanelen in de binnenstad. Dit wordt hieronder integraal weergegeven.

“De binnenstad wordt gezien als een historisch gesamt-kunstwerk; één samenhangend historisch bouwwerk van o.a. straten, pleinen, bebouwing en binnentuinen welke men ook kan ervaren vanaf de vestinggordel en de singels. Wat betreft de zichtbaarheid van zonnepanelen (het esthetische aspect) is daarom geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende straten en/of tussen monumentale en niet-monumentale panden. Dit is ook in lijn met de uitkomsten van de enquête onder inwoners van de binnenstad waarin men heeft aangegeven geen onderscheid te wensen tussen verschillende straten in de binnenstad.

Uitgangspunten algemeen

Het dakenlandschap van de historische bebouwing is waardevol en maakt expliciet onderdeel uit van de beschermde en monumentale waarden. De historische daken zijn ook vaak kwetsbaar. Een zorgvuldige omgang in zowel esthetische als fysieke zin is van belang. Bij een plan voor het plaatsen van zonnepanelen en zonnecollectoren zal ook met het nieuwe beleid worden gekeken of de beschermde waarden niet onevenredig worden verstoord of aangetast. Het gaat daarbij om:

- c. Behoud van historische materialen en constructies bij rijks- en gemeentelijke monumenten.*
- d. Behoud van cultuurhistorische en visueel esthetische waarden van het stadsgezicht, zoals deze zichtbaar zijn vanaf openbaar gebied.*

Ad. a

De gedachte is dat de aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde gezichten van tijdelijke aard is. Ingrepen moeten daarom reversibel zijn. Als de panelen te zijner tijd worden verwijderd, moeten de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar worden.

Ad. b

Het gaat hier om de zichtbaarheid vanaf de grond. Het bekappingsbeeld is een kernwaarde die mede de basis vormt voor de aanwijzing van het stadsgezicht.

- Het bekappingsbeeld is beperkt zichtbaar vanaf de grond. Vanaf de grond zijn vooral de dakschilden en dakvlakken evenwijdig aan de straat zichtbaar en zijdakvlakken van panden die niet aan weerszijde zijn ingesloten door panden met een vergelijkbare hoogte (zie afbeelding)*
- Het dakenlandschap speelt in het stadssilhouet een minder grote rol. Vanaf de IJssel domineert de nieuwbouw aan de IJsselkade het stadsbeeld en vanaf de singels en vestinggordel is, behoudens vanaf de Contre Escarpe, overwegend beperkt zicht op het stadssilhouet mede door de forse bomen langs de singels. Bij het stadssilhouet gaat het daarnaast om grotere zichtafstanden waarop ‘details’ als zonnepanelen minder zichtbaar*

¹¹ Gelders Genootschap (2021). Beleidsnotitie Zonnepanelen in rijksbeschermd stadsgezicht gemeente Doesburg.

zijn. De Martinikerk vormt een uitzondering. Deze kerk is letterlijk een hoogtepunt en domineert vanaf menige locatie het historische stads- en straatbeeld.

Bij het plaatsen van zonnepanelen blijft het een aanbeveling om eerst het gas- en energieverbruik zoveel mogelijk te verlagen met alle mogelijke maatregelen die (indien van toepassing) ook geschikt zijn voor het monument en vervolgens op zoek te gaan naar een locatie die niet te zien is vanaf openbaar toegankelijk gebied.

Als er geen geschikte alternatieve installatie of locatie bestaat met minder gevolgen voor de cultuurhistorische-ruimtelijke waarden, dan mogen zonnepanelen zichtbaar zijn, mits het beeld van het beschermde stadsgezicht niet onevenredig wordt verstoord en mits de verwachte opbrengst in verhouding staat tot de mate van aantasting van het stadsgezicht. Hiermee wordt bedoeld dat de geringe opbrengst van een enkel of een paar panelen niet in verhouding staat tot de aantasting die daarmee plaatsvindt van het dakenlandschap en daarom niet wenselijk is. Geadviseerd wordt om uit te gaan van minimaal 4 panelen.

Omdat elk pand en elke locatie anders is, vraagt dit in principe om maatwerk. Er kunnen daarom geen concrete criteria worden opgesteld voor zonnepanelen in zicht vanaf openbaar toegankelijk gebied waarvan men bij hantering zeker kan zijn van een vergunning. Onderstaande drie voorbeeldsituaties voor het plaatsen van zonnepanelen in zicht vanaf openbaar toegankelijk gebied zijn daarom alleen richtinggevend.

Uitgangspunten voor plaatsing, compositie en kleurstelling

- *De zonnepanelen mogen geen aantasting betekenen van de waardevolle karakteristieken van het betreffende pand.*
- *Per dakvlak één soort panelen toepassen en allemaal in dezelfde richting plaatsen.*
- *De panelen clusteren tot één rechthoekig vlak of strook bij kleinere daken of tot enkele rechthoekige vlakken of stroken bij grotere dakvlakken of bij woningbouwblokken. De vlakken of stroken zijn dan systematisch geplaatst in een patroon t.o.v. elkaar, de dakranden en andere elementen in het dak.*
- *Op zijdakvlakken enkele rijen met dakpannen in zicht houden vanaf de voorgevelrooilijn (richtlijn minimaal 1 meter).*
- *Bij schildkappen onder (de verticale projectie van) de nok plaatsen.*
- *Bij voorkeur minimaal 1 pan onder de nokpan plaatsen.*
- *Panelen worden geplaatst onder dezelfde hellingshoek als het dakvlak.*
- *Op een plat dak, plaatsen op minimaal 50 centimeter vanaf de rand. De exacte afstand hangt van de hoogte en hellingshoek van de panelen en (indien van toepassing) de hoogte van de dakrand.*
- *De kleur van de panelen komt overeen met de kleur van het dakvlak; matzwart op donkere daken en roestbruin op rode daken.*
- *De panelen hebben geen rasterpatroon, lichte randen of lichte accenten en zijn gematteerd uitgevoerd (weinig tot geen reflectie).*
- *Wanneer PV-panelen en zonnecollectoren worden gecombineerd, dan collectoren uit het zicht onder de dakbedekking plaatsen zoals bijvoorbeeld het Q-roof systeem.*

Specifieke uitgangspunten bij monumenten

- e. *De zonnepanelen mogen geen (wezenlijke) aantasting betekenen van de waardevolle karakteristieken van het betreffende pand. Dit vraagt om maatwerk.*

- f. De installatie wordt zodanig gemonteerd dat zo min mogelijk niet-reversibele schade aan historisch materiaal ontstaat. De aanwezigheid van zonnepanelen in de levenscyclus van monumenten en beschermde gezichten is namelijk van tijdelijke aard. Als ingrepen reversibel zijn, worden de oorspronkelijke waarden weer zichtbaar als de panelen te zijner tijd worden verwijderd.*
- g. Uit cultuurhistorisch oogpunt waardevolle materialen en detailleringen blijven behouden. (uitgaande van het gegeven dat zonnepanelen op termijn worden verwijderd weegt behoud van historisch materiaal zwaarder dan de esthetiek)*
- h. Op daken met een bijzondere vorm of afwerking is het plaatsen van zonnepanelen in principe ongewenst. Dit betreft bijvoorbeeld ronde, spitse of veelhoekige daken, daken met een bijzonder decoratief patroon of daken van bijzondere materialen, zoals zeldzame dakpannen, sommige leien daken, de meeste daken van riet, koper, zink of lood.*

Vooroverleg en indieningsvereisten

Alvorens een omgevingsvergunning aan te vragen voor het plaatsen van zonnepanelen wordt geadviseerd om eerst een vooroverleg in te dienen. Daarmee wordt voorkomen dat er legeskosten verrekend worden terwijl de aanvraag niet past binnen het nieuwe beleidskader.

Om de impact van het plaatsen van zonnepanelen op het stadsgezicht te kunnen beoordelen is het van belang om bij de aanvraag enkele foto's aan te leveren vanaf openbaar toegankelijk gebied, op ooghoogte. Het gaat hierbij om het beeld zoals door een ieder kan worden ervaren vanaf openbaar toegankelijk gebied. Vraag uw leverancier van de zonnepanelen vervolgens of het mogelijk is om naast de gebruikelijke offerte met het legplan en de productinformatie (type, kleur, etc.) om de gewenste panelen (het legplan) in de foto aan te geven (fotomontage) voor zover de zonnepanelen natuurlijk zichtbaar zullen zijn. Indien dit voldoende inzicht biedt kunnen bouwkundige tekeningen achterwege blijven.

Bij plaatsing van panelen op een plat dak zijn aanvullende gegevens nodig over de hellingshoek waaronder de panelen gelegd worden ten opzichte van het platte dak om te kunnen bepalen of en hoever de panelen boven de dakrand uitsteken en zichtbaar zijn vanaf openbaar toegankelijk gebied. Over het algemeen volstaat het om deze gegevens schriftelijk aan te leveren.

Bij het plaatsen van zonnepanelen op een monument wordt gevraagd om aan te geven hoe de panelen worden gemonteerd. Bij uitzondering blijft de mogelijkheid bestaan dat extra gegevens nodig zijn om de aanvraag te kunnen beoordelen in relatie tot de monumentale waarden en de waarde van het beschermde stadsgezicht."